

ένος πολυτίμου διδάσκαλου, ὁ ὁποῖος σιγά-σιγά θά ἦτο ἱκανὸς νὰ τὸ ἀναμορφώσῃ. . . »

Σ' ἀφτὰ ἔχω ν' ἀπαντήσω: εἶναι ἀλήθεια πὼς δὲν ἐννοῶσα μὲ κανένα τρόπο νὰ θυσιάσω τίς γλωσσικές μου ἀρχές, μὰ δὲν εἶναι ἀλήθεια (κακὰ θὰ τὸν πλεροφορήσαν τὸν κ. Ξ) πὼς ἤθελα νὰ διδάσκω σκάλες, σύνθεση, πρωτοβαρέματα καὶ τ' ἄλλα πού λείει ὁ κ. Ξ. Ἐξηγιέμαι: Ὅταν ὁ κ. Δικρεντὴς *) τοῦ Ὁδεῖου μού ἔκανε τὴν τιμητικότητά του γιὰ μίνα πρότασή του, τοῦ ἀπάντησα, πὼς σέβομαι τίς ἀρχές ἐνοῦς ἱδρυμάτου σὰν τὸ Ὁδεῖο καὶ καταλαβαίνω πὼς τὸ ἀνάστημά μου τὸ καλλιτεχνικὸ δὲ μού ἐπιτρέπει ἀκόμα νὰ θέσω ἕνα τόσο σπουδαῖο, καὶ ἄς τὸν ποῦμε ἀπαράδεχτο, ὅρα ὅπως θὰ εἴτανε ἡ ἀπαίτησή μου (ἂν τὴν ἔκανα) νὰ διδάσκω στὴ δημοτική, καὶ τοῦ ἐδήλωσα πὼς εἶμαι πρόθυμος νὰ διδάσκω στὴν ἐπίσημη γλώσσα τοῦ κράτους (ὥστε παραδεχόμενα νὰ διδάσκω κλίμακας, ἀντιστήξεις καὶ διηρησισμένας ἀκόμα, διαφυγὰς, προανακρούσματα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα κρούσματα). Μαζὶ ὅμως μ' ἀφτὰ ἐδήλωσα ἀκόμα πὼς ὅξω ἀπὸ τὸ Ὁδεῖο ἀπαιτῶ ἀπόλυτη λεφτεριά* δημιουργικῆς, καλλιτεχνικῆς, κριτικῆς καὶ ἀτομικῆς δράσης. Τὸ ἴδιο ἐδήλωσα πὼς ὅξω ἀπὸ τὸ Ὁδεῖο δὲ θυσιάζω καμιά μου, οὔτε τὴν πιὸ μικρή, ἀρχή, ἔστοντας ἀφτὴ μουσικὴ ἢ γλωσσικὴ. Καὶ νά! σ' ἀφτὰ ἀπάνου δὲ συμφωνήσαμε μὲ τὴν ἀξιότιμη Διαφέντεψη πού σὰ νὰ δίσταζε νὰ μού ὑποσκηθῇ τὴν ἀπόλυτή μου λεφτεριά ὅξω ἀπὸ τὸ Ὁδεῖο.

Καὶ πρέπει νὰ ξέρῃ ὁ κ. Ξ. πὼς ἴσα-ἴσα ἐπειδὴς ἀγαπῶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ κάτι παραπάνου, τὴν Ῥωμιότην, καλλίτερα καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου, δὲ μπαίνω στὴ φάκα πρὶν εἶμαι βέβαιος πὼς ἡ πόρτα δὲ θὰ κλείσῃ ἀπὸ πίσω μου, γιὰτὶ ἡ φιλοδοξία μου καὶ τὸ μόνο μου κάρδιχτύπι (ἡδιάφορο ἂν εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὴ δύναμή μου) δὲν εἶναι ν' ἀναμορφώσω ἕν οἰονδήποτε μουσικὴν ἱδρυμα ἄλλ' αὐτὴν τὴν Ἑλληνικὴν μουσικὴν κατὰ πού τὸ λείει καὶ ὁ ἴδιος πολὺ ὁμορφα.

Ἐδῶ χρέος μου θεωρῶ νὰ πῶ καὶ διὰ λόγια γιὰ

*) Πρὶν περαχτοῦνε τὰ ἀνέδρα μὲ τὸ «διαφέντεψ» καὶ τὸ «διαφέντεψη» σημαίνοντα ἐδῶ πὼς εἶσι ἀρετὲς φορεῖς τ' ἄκουσα στὴ Σμύρνη ἐφέτος τὸ κλοκαῖρι, [ὁ διαφέντης τοῦ σιδερόδρομου, ἡ διαφέντεψη τῆς ρεζῆς, ὁ διαφέντης τοῦ τουμπειοῦ]. Τὸ ἴδιο πολὺ συχνὰ ἄκουσα καὶ τὸ καθεδρὶ τοῦ καθεδροῦ (τὸ κινεῖο καθεδρὶ θὰ μᾶς γλυτώσῃ).

Ὁ Γιάννης, ζαλιμένος ἀκόμα, κούμπησε τὸ κεφάλι του στὸν ὦμο καὶ ἄφινε νὰ τοῦ πλένῃ μὲ νερὸ τὸ πρόσωπο, νὰ τοῦ τρίβῃ ἀπαλὰ τὸ κούτελο, σὰ νὰ τοῦ χύνανε βάλαμο τοῦ μικροῦ χεριοῦ τῆς τὰ χὰδια. Σὲ λίγο ἄχ! εἶμαι καλῆτερα, ξεζαλιζομαι — τῆς εἶπ' ἀναστενάζοντας, καὶ τὰ μεγάλα γαλανὰ μάτια του, παίρνοντας ξανά τὴ συνηθισμένη τους γλῶσσα, τὴν κοιτάζανε γεμάτ' ἀγάπη καὶ εὐγνωμοσύνη. . .

— Τί κατάσταση, καλέ, εἶν' αὐτή; τί στάση ἔχεις, Μαριώ, δίπλα στὸ Γιάννη; ξέρεις, αὐτὰ ἐμένα καθόλου δὲ μ' ἀρέσουνε! φώναζε μὲ θυμὸ ἡ κυρία Σεβαστή, καθὼς ἐρχότανε σαστισμένη μὲ τὴ Στάθαινα καὶ τοὺς ἀντίκρυσε καὶ στὴν ἀμμουδιὰ πλάι πλάι.

— Μὰ τί μ' λές, τώρα, κυρούλα μ', κακὸ ἔκανα νὰ δώσ' ἕνα χέρι τοῦ παιδιοῦ σ' πού χανότανε; καίνο τούρθε ντέρ; καὶ ἔπεσε χάμ' ξερὸ καὶ αἰμίλητο! Γὼ πῆγα νὰ τρελλαθῶ μονάχη μ' καὶ κανεὶς νὰ μὴν ἀγγουκῇ!

— Τί ἐπαθες, Γιάννη μου, ἀλήθεια τὰ λείει;

— Πῆγα νὰ πετάξω μιὰ πετονιά καὶ ἐννοῶσα κάτι νὰ μού σφίγγῃ τὸ λαιμό, γύρισ' ὁ κόσμος καὶ ἔπετα. Τί ἔγινε, δὲν ξέρω. Σὰν ἦρθα στὸν ἑαυτό μου

τὸ Ὁδεῖο μας. Ἐπειδὴς καὶ ὁ κ. Ξ. μεταχειρίζεται τὴ λέξη ἀναμορφώση ἀναγκάστηκε καὶ ἐγὼ νὰ τὴ βάλω ἐδῶ καὶ ἔτσι μπορεῖ πάσα ἕνας νὰ τὸ πᾶρῃ πὼς θέλω νὰ χτυπήσω τὸ Ὁδεῖο, ἐνῶ πρέπει καθαρὶ καὶ ἑστέρα (καὶ ὅ,τι θένεις ἄς λένε οἱ καλοθελητὰδες του) νὰ τὸ ὁμολογήσω πὼς τὸ Ὁδεῖο μας ἀπὸ καθαρὰ μουσικὴ μεριά ἑσταζόμενον, συγκρίνεται μὲ πολλὰ τέλεια Ὁδεῖα τῆς Ἑβρώπης. Τουλάχιστο ἀφτὴ τὴν ἐντύπωση ἔλαβα ἀφοῦ βρέθηκα σὲ μερικές ἐξετάσεις του καὶ μίλησα μὲ καθηγητὲς καὶ καθηγητρίδες του. Ἐγὼ τὴν πεποίθησιν πὼς κατὰ πού διαφανίζεται τὸ Ὁδεῖο ἀπὸ τὸν κ. Νάξο δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ βγάλῃ ἀριστοὺς μουσικοὺς: τώρα ἄλλος λόγος ἂν βγάλῃ ἀριστοὺς Ἑλληνες μουσικοὺς, μὰ γιὰ νὰ κατορθωθῇ ἀφτὸ πρέπει πρῶτ' ἂν ὅλα ν' ἀποχτήσουμε γερὰ μουσικὴ Ἑλληνικὴ σκολή, τὸ τες ὅμως ἄς εἶναι βέβαιος ὁ κ. Ξ. πὼς θὰ διδᾷ σκουνται στὸ Ὁδεῖο μόνο Κοντραποῦντα, Πρωτοβαρέματα, σκάλες καὶ σύνθεση, γιὰτὶ γερὰ Ἑλληνικὴ μουσικὴ σκολή πού νὰ μὴ βραδύνη στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ κατὰ πὼς θὰ βραδύνη καὶ στὴ μουσικὴ του δὲν μπορῶ νὰ φανταστῶ.

Μὰ ἀφτὰ καθὼς καὶ τὴν καθαρὰ μουσικὴ τεχνικὴ καὶ αἰσθητικὴ μου θὰ τὰ ξεδιαλίνω σὲ μιὰ μου μελέτη πού ἄρχισα νὰ γράφω ἀφτὸ τὸν καιρὸ: «Ἡ τέχνη μου καὶ οἱ πόθοι μου».

M. K.

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΡΗ ΜΟΥ

Ἀγαπημένη μου,

Μὲ πίκρανε πολὺ, παραπολύ, τὸ προχτεσινὸ σου τὸ γράμμα, καὶ νὰ ξέρεις, ὅλο τὰδικὸ ἀπάνου σου τόρριξα. Ἀσκημα πολὺ ἀσκημα φέρθηκανε σὲ μιὰ τόσο ντελικάτη περίστασιν καὶ ὁ ἄντρας σου, δίχως ἄλλο, θὰ σὲ πῆρε γιὰ καμιά κούφια καὶ ἐπιπόλαιη γυναίκα καὶ ὁδύπνευσε πολὺ στὴ συνείδησή του. Ἰσως νὰν τὰβαλε καὶ μαζί μου, γιὰτὶ τὰ κακὰ φερόματα τῆς κόρης τὴ μάνα βαραίνουνε καὶ ἄς μὴ φταίει καθόλου ἡ δόλια ἡ μάνα τίς περισσότερες φορές.

Ἦρθε, μού γράφεις, καίνο τὸ ἀνοθεματισμένο βράδι θυμωμένος στὸ σπῖτι, τίποτα δὲν τοῦ ἄρεσε, ὅλα τοῦ φταίγανε, μὲ ὅλα τὰβαζε, καὶ ἡ ἀρεντιά σου ἀντὶ νὰν τὸν ἡμερώσεις μὲ τὸ γλυκὸ σου τὸν τρόπο καὶ μὲ τὰ πονετικά σου τὰ λόγια, τὸν ἔβαλες μπρο

βρέθηκε κοντὰ μου ἡ δόλια ἡ Μαριώ, πού μουδρεξε τὸ κεφάλι μὲ νερὸ καὶ μὲ συνέφερε μὲ τὰ τριψίματά της. . . Εἶπ' ἀδικη, μαννούλα, νὰν τὴ μαλώνης!

— Καὶ πὼς δὲν ἦρθε, Μαριώ, νὰ μὲ φωνάζῃς αἰμῶς; Ὁρρὼ σὰ δὲν μπορεῖ τὸ παιδί, πρώτη πρὶν νὰ βρεθῇ κοντὰ ἡ μάνα του. . .

— Ἀμ δὲ μ' λές εἶχα καὶ μυκλὸ στὸ ξερὸ μ'; φώναζα ἡ ἔρμη, φώναζα, μὰ κανεὶς δὲ μ' ἄκουε! Ἐτρεξα καὶ γὼ στὸ μαγαζὶ, πῆρα νερὸ καὶ ψευγιδ, νὰ προσφτάξω!

— Ἐ! νάχης καλὸ, παιδί μου, πού τὸν βοήθησες. . . Ἐμεῖς οἱ γριές ἄς ἔχουμε καὶ ἕνα λόγο πάρα πάντα, πάντα γιὰ καλὸ τόνε λέμε!

— Δὲ θυμῶνω γὼ, κυρούλα μ', δικαίωμα σ' νὰ μ' λές ὅ,τι κάνω στραβό. . .

— Δὲν ἔκανες, κορίτσι μου, τίποτις στραβό, ξέρεις ἡ μάνα σ' ἤρθε μέσα καὶ μὲ σάστισε — Τρέξε, τῶναζε, ὁ Γιάννης στὴν ἄμμο, τρέξε γλήγωρα! — Ἐρχομαι βιατικὴ καὶ σὰς βλέπω δίπλα. . . . φτοῦ! τρισκατάρατε, πανάθεμά σε, ἔχεις πολλὰ ποδάκια! . . .

— Ἀμ ἦρθε τούτ' ἡ ζουρλή καὶ μᾶς σήκουσε στὸ ποδάρι! . . . Μᾶς καὶ ἔβγαζες νόημα τί ἔσκουζες; ὅλα μαζωμένα τ' ἔλεγε, νερό, ρακί, ξεῖδ' ὁ Γιάννης,

στά, καὶ ἔκαμες σκηνὲς καὶ τὸν ἀνάγκασες νὰ πάρει τὸ καπέλλο του καὶ νὰ βγῇ ὅξω — καὶ νὰ πέσεις καὶ ἐσὺ μὲ φοβερὸ πονοκέφαλο στὸ κρεβάτι. Καὶ τὴν ἄλλη μέρα, λές, πού εἴτανε κάπως πιὸ ἡμερὸς καὶ τὸν ἀρώτησες τί εἶχε τὸ περασμένο βράδι, δὲ σοῦ τόπε, σοῦ τόκουρε — καὶ σὺ ξαναθύμισες πάλι κτλ.

Μιὰ φουρτούνα μανιασμένη εἶναι ἡ ζωὴ, παιδί μου. Καὶ ὁ ἄντρας παλεύει ὅλη μέρα μὲ τᾶγρια τὰ κύματα. Καὶ τὸ σπῖτι εἶναι τὸ ἀπάνεμο λιμάνι γι' αὐτόνε πού θάρθει τὸ βράδι νάράξει καὶ νὰ ἑαποστάσει, παίρνοντας ἔτσι δύναμη γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἄλλης μέρας. Ἡ καλὴ ἡ γυναίκα κάνει τὸ σπῖτι ἡρεμο ἀραξοβόλι καὶ ἡ κακὴ γυναίκα τὸ μεταμορφώνει σὲ μανιασμένο πέλαγο. Τὸ λείει καὶ ὁ Σιράχ στὴ φιλοσοφία του: «Καλὴ γυνὴ ὁκοδόμησεν οἶκον». Ἐσὺ, παιδί μου, καίνο τὸ βράδι εἰσὼν ἡ κακὴ γυναίκα πού γκρέμισες τὸ σπῖτι σου, ἔστοντας καὶ γιὰ μιὰ βραδιά, καὶ ἀνάγκασες τὸν ἄντρα σου νὰ πάει ἄλλοῦ, στὸν καφενέ, στὸ θέατρο ἢ σ' ὅποιον ἄλλο μέρος νὰ βρεῖ τὴ γαλήνη πού λαχταροῦσε. Ὁ ἄντρας σου κακὸς δὲν εἶναι, οὔτε κακὰ ψυχόρμητα ἔχει. Μὰ ἔρε το, ἂν ἑακολουθήσεις νὰν τοῦ φέρονσαι ἔτσι, θὰ πάψει νὰ σ' ἀγαπᾷ καὶ θὰ ρίξει ἄλλοῦ τὴν ἀγάπη του καὶ. . . — πᾶνω γιὰτὶ δὲ θέλω νὰ σὲ πικράνω περισσότερο.

«Γυνὴ καλὴ ὁκοδόμησεν οἶκον». Κεντὰς ὁμορφα. Κέντησέ τα λοιπὸν αὐτὰ τὰ χρυσόλογα μὲ θαλάσσοι μετὰξὶ πάνου σὲ ἄσπρο ἀτλάζι, βάλ' τα σὲ χρυσὴ κορνίζα καὶ κρέμασέ τα πάνου ἀπὸ τὸ κρεβάτι σου. Αὐτὰ τὰ λόγια νᾶναι τὸ «Πιστεύω» σου, αὐτὰ τὰ λόγια πρέπει νᾶναι τὸ «Πιστεύω» κάθε καλῆς νοικοκυρᾶς. Ρίξε μιὰ ματιὰ στὴν κοινωνία, ψάξε, μελέτησε, καὶ θὰ δεῖς πὼς καλὲς γυναῖκες φέρανε στὸν ἴσιον δρόμο παραλυμένους ἄντρες καὶ θεμελιώσανε ζηλεμένα σπῖτια — καὶ πάλι κακὲς γυναῖκες γκρεμίσανε συνθέμελα τὰ σπῖτια τους καὶ σπρώξανε στὸ ρεμπελιὸ καὶ στὴν καταστροφὴ τοὺς ἄντρες τους. Γιὰτὶ δὲ σώνει μόνο ἡ τιμιότης νὰ βαστάξῃ ὁ λόρδο ἕνα σπῖτι. Χρειάζεται καὶ ἄλλη γερὰ κολώνια — τὸ ἡμερὸ, τὸ καλὸ, τὸ πονετικὸ τὸ φέροισιμο τῆς γυναίκας. Ἐρχεται ὁ ἄντρας σου στενοχωρημένος σπῖτι; Μέρωσέ τονε μὲ τὸ φέροισιμό σου τὸ καλὸ, παρηγόρησέ τονε μὲ τὴν ἀγάπη σου. Ποτὲ μὴν τὸν ἀρωτᾷς τί ἔχει. Ἄν εἶναι νὰ σ' τὸ πῇ, θὰ σ' τὸ πῇ μοναχὸς του. Ἄν ὄχι, περισσότερο τονε στενοχωρεῖς ἀρωτώντας τον, γιὰτὶ πρέπει νὰ ξέρεις πὼς ὁ ἄντρας κρύβει πολλὰ ἀπὸ τὴ γυναίκα, ὄχι μοναχὰ ἀπὸ λύπησιν, γιὰ

τρέξτε!

— Σήκω, Γιάννη μου, π' αὐτοῦ. . . ἀκόμα εἶσαι ζαλισμένος;

— Εἶμαι καλῆτερα. . .

— Πιχάξενά μου φαίνονται αὐτὰ. Τέτοις πράγμα πρώτῃ φορὰ πού τόπαθες. Χτὲς τὸ βράδυ μᾶς ριχτήκανε τὰ θεριά τῆς Μάνινκας, σήμερις μᾶς ἦρθανε ντραλῶδες καὶ ἱστορίες. Ἐδῶ ποῦρθυμε δὲν ξέρω τί τέλος θάχουμε!

— Καλὲ τί μᾶς φταίει ὁ τόπος; κακὰ περνούσαμε τότες μέρες τώρα;

— Ἄ γιὰ ἰδέες πού στὸ τέλος μᾶς τὰ ξυμίζει. . .

— Ἐλα, Γιάννη μου, πάμε πάνω νὰ συχάσῃς. . .

— Τώρα δὲν ἔχω πιὰ τίποτε, μόνο λίγο κομμένη εἶναι τὰ γόνατά μου — εἶπ' ὁ Γιάννης: σηκωμένος καὶ ξεροτηντώθηκε γιὰ νὰ ξεμουδιάσῃ.

— Σῦρε, μωρή, νανάψης τὰ φανάρια: σκοτεῖ νιασε καὶ ὁ πατερούλης σου τᾶχει ἀπόψε κατὰ ντίπ στραβό, δὲ γλέπει νὰν τ' ἀνάψῃ καίνο — εἶπε στὴ Μαριώ ἡ μάνα τῆς. . .

Πάτια τοῦ γιαιοῦ

μὴν ἀγαπᾷς ἄλλοῦ. . .

Τραγουδοῦσε κάποιος μέσ' σὲ βάρκα καὶ ἡ πρό-

κα μήν τῇ στενοχωρεῖ, μὰ καὶ ἀπὸ ἐγωϊσμοῦ, ἀπὸ τὸν ἀντρίκιο ἐγωϊσμό, ποὺ ἴσια ἴσια αὐτὸς γιγαντώνει τὸν ἄντρα καὶ τὸν κάνει νάντεχει σ' ὅλες τὶς ἀγριες φουρτούνες τῆς ζωῆς.

Κάμε τὸ σπῆτι σου ἀπάνεμο λιμάνι γιὰ τὸν ἄντρα σου. Καὶ σοῦ εἶναι τόσο εὐκολο αὐτό. Καλοσύνη καὶ Ἀγάπη σοῦ χρειάζεται—καὶ τίς ἔχεις καὶ τίς δυο αὐτὲς ἀρετὲς, ἀγαπημένη μου.

Σὲ γλυκοφιλῶ
ἡ μαννούλα σου
ΗΓΕΡΙΑ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

(Τοῦ φίλου μου κ. Ἀλ. Πανταζῆ στὴν Πόλη)

Μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση καὶ ἐκτίμηση διαβάσαμε στὰ τρία τελευταῖα φύλλα τοῦ «Νουμά» τὸ πολύτιμο καὶ σοβαρὸ ἄρθρο τοῦ κ. Παλαμά «Τὰ βιβλία γιὰ τὰ παιδιά» ποὺ ἀπὸ καιρὸ τὸ περιμέναμε νὰ τὸ δοῦμε μὲ τόση ἀνυπομονησία. Εἴταν φυσικὸ καὶ σωστὸ μιὰ τέτοια σοβαρὴ δουλειὰ νὰ τὴν καταπιασθῇ, νὰ τὴν ξεπροβάλλῃ καὶ νὰ τὴν ξεβγάλλῃ ἓνας Παλαμάς!

Σήμερα ὅλοι μεῖς οἱ δημοτικιστὰδες, καὶ ἃ δὲ σφάλω ὅσοι τὸν διαβάζουν, πολλὰ περιμένουμε νὰ δοῦμε καὶ ν' ἀπολάβουμε ἀπὸ τὸν τρανὸ μας ποιητὴ καὶ κριτικὸ. Ἀπὸ τὴν ἐργασία του τὴ φιλολογικὴ, τὴν αἰσθητικὴ καὶ καλλιλογικὴ πολλὰ ἀτίμητα μαργαριτάρια ἔχουμε στὰ χέρια μας, καὶ βλέπουμε ξάστερα πὼς εἶναι τώρα κάμποσος καιρὸς—τρία ἢ καὶ τέσσερα χρόνια—ποὺ ὁ Παλαμάς μας μπῆκε στὸ καλούπι ποὺ ἔπρεπε νὰ μπῇ, γιὰ νὰ φορέσῃ μιὰ μέρα τὴν κορώνα, ποὺ θὰ τοῦ χαρίσῃ ἡ Τέχνη μαζὺ μὲ τὴν ἀβάσταχτη φήμη, τὴ διαλαλήτρα φωνὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ὁ Παλαμάς εἶναι δυό, τρία χρόνια ποὺ ἄδραξε τὸ Θρόνο τῆς Ἀθανασίας. Ἡ σκέψη καὶ ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς του ριγμένη καὶ περχυμένη, μιὰ φορά, στὸν ἀπέραντο ὠκεανὸ τῆς Τέχνης καὶ στὴν ἁρμονία τοῦ Ὁραίου καὶ Καλοῦ, ἄρχισε τώρα νὰ μικραίνεται, νὰ περιορίζεται, νὰ φτάνεται, νὰ σκαλίζεται καὶ ὀλοένα νὰ γένεται ἓνα Φιδιὰκὸ Εἰδωλὸ, ποὺ θάρθῃ μέρα νὰ προσκυνηθῇ καὶ νὰ λατρευθῇ στὸν ὑπέρλαμπρο βωμὸν τῆς Ἀλήθειας. Χαρὰ σ' ἐκείνον ποὺ θὰ τὸ ἀξιωθῇ νὰ τὸ γνωρίσῃ...

σχάρη φωνὴ του, ὅπως ἐρχότανε καθαρὴ πὸ πέρα, ἔδωξε λίγο τὴ σκουνοφλιά ποὺ τοὺς πλάκωνε. Ἡ Στάθαινα ἔβαλε φωτιά στὰ πόδια τῆς!

— Ἀκ' μωρὴ φωνὴ, ἄκ' τραγοῦδια! Βάρκα, μαθὲς, θάρχεται μὲ γλεντζέδες!... Ἐλα! τρέξε πανάθεμά σε, τρέξ' γλήγωρα! Νὰ τοιμάσουμε καὶ δυὸ τραπέζια, νὰνάψουμε φῶς... κάναμε πιὰ γαρίδα τὸ μάτι γιὰ μουστερῆδες!

— Μητερούλα μου, εἶπ' ὁ Γιάννης, κάθε βράδυ δῶ καθούμαστε καὶ τρώμε, γιὰτὶ ἀπόψε νὰ πᾶμε πᾶνω; Εἶμαι καλά, κατὰκαλα, τίποτα πιὰ δὲ νοιώθω!

— Μὰ τώρα δὲ πῆθαινες, χριστιανέ, καὶ θὲς νὰ μείνῃς μέσ' στὴν ὑγρασία, τὴν ψύχρα τῆς θάλασσας;

Καλὲ μέσ' στὸ καλοκαῖρι θὰ φοβηθῶ τὴν ψύχρα; Νά! μὲ στενοχωρεῖς, μαννούλα, μὲ τίς κλεισοῦρές σου καὶ ἔγεια νευρικὸς καὶ παθαίνω τέτοιες ἱστορίες! Σὰ μπαρωθούμ' ἀπὸ τώρα νὰ τὸ ξέρῃς κακὴ νύχτα θὰ περάσουμε!

— Ἀ ὄχι δά, παιδί μου! Σὰ θὲς νὰ μείνῃς δῶ, νὰ μείνουμε, τὸ κεφάλι σου θὰ χτυπᾷς σὰν πάθῃς τίποτα!

— Δὲν παθίνω τίποτις, σὲ βεβαιώνω!... Φέρε

Ὁ πρόλογος τοῦ ἄρθρου τοῦ γραμμένος μὲ βαθύτατη ψυχολογικὴ σκέψη, μὲ στεσοῦμενες ιδέες, μ' ἀγάπη καὶ ἡγαρδίακὸ πόθο, μᾶς ὁδηγεῖ, μᾶς ὁρμηγεῖ καὶ μᾶς λέει τί θέλει, καὶ πὼς θέλει τὰ βιβλία γιὰ τὰ παιδιά εἶναι ἰδανικός, εἶναι πλαστικός, ἰδεολογικός. Φαίνεται ἀψήλως, ἀνηφορικός, ὀνειρεμένος! Τὸ θέλησε ὁ ποιητὴς ξάστερα νὰ μιλήσῃ, καὶ ἄφηκε τὴν ψυχὴ νὰ πῇ τ' ὀνειρεμά της. Ἀλλά τὴν ιδέα κάμετέ την, τὴν ιδέα μαστορεύετε τὴ σὰν παιγνίδι, χρωματίστε τὴ σὰ ζωγραφιὰ καὶ δόστε τὴν νὰ τὴ βυζιάξουν καὶ φέρτε τὴ νὰ τὴ χαροῦνε τὰ παιδιά». Ἔτσι μᾶς φωνάζει ὁ ποιητὴς. Ἔτσι φωνάζει ὁ ἰδεολόγος. Καὶ ἡ καρδιά τοῦ ποιητῆ αὐτὸ ζητᾷ. Μὰ τὸ Ζήτημα, τὸ σοβαρὸ Ζήτημα εἶναι, πὼς θὰ γενῇ ἡ ιδέα γάλα, καὶ πὼς θὰ τὴ βυζιάξουν τὰ παιδιά καὶ πὼς ἔπειτα θὰ τὴ χαροῦνε.

Ἦθελα νὰ εἶναι ὁ Ποιητὴς ρεαλιστὴς καὶ ὄχι ἰδ'ολόγος, μὰ τάχα μπορεῖ νὰ γενῇ;

Ἐνα βιβλίο γιὰ τὰ παιδιά δὲν εἶναι μονάχα Ζήτημα γλωσσικὸ—τοῦτο βλέπω νὰ εἶναι ριζωμένο σὲ πολλοὺς—μὰ εἶναι ἓνα μέρος, ἓνα κομμάτι τῆς παιδικῆς μόρφωσης καὶ ἀγωγῆς. Τί λοιπὸν μποροῦν νὰ ποῦν οἱ Ἰγγλέζοι, οἱ Γερμανοὶ καὶ ἄλλοι λαοί, ποὺ γιὰ γλῶσσά δὲ σκοτίζονται; Τὸ παιδαῖο ἢ ὁ νέος εἶναι ἓνα πρᾶμα ἄφτιαστο. Εἶναι πρώτη ὕλη ποὺ θὰ πλαστῇ, ποὺ θὰ περιορισθῇ καὶ θὰ γενῇ ἄνθρωπος, κοινωνία, λαὸς καὶ Ἔθνος μὲ τὴ γλῶσσα, μὲ τὴν ψυχὴ του, μὲ τὸ νοῦ του καὶ μὲ τὴν ἐργασίαν του. Ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, οἱ ἰδυστυχημένοι καὶ ἀπόκληροι πλερώνουμε προγονικὴς ἀμαρτίας καὶ σὰν μπαλτὰ φέρνουμε στὸ λαϊμὸ μας τὴ γλῶσσα τῶν βιβλίων.

Ἐνα βιβλίο, ἓνα Ἀναγνωσματάριο γραμμένο στὴ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ τὸ θέλουμε καὶ χρειάζεται γιὰ νὰ τρέχῃ ὁ νοῦς τοῦ παιδιοῦ, ἡ σκέψη, ἡ φαντασία καὶ ἡ κρίσις ἐλεύτερα, ἐλεύτερα στὸν γύρω κόσμον καὶ γιὰ νὰ μιλήῃ στὸ μέσα κόσμον μὲ μιὰ φωνὴ πολὺ γνωστὴ, φωνὴ προγονικὴ, παλαικὴ. Μὰ καὶ τοῦτο νὰ γενῇ, ποὺ τόσο εὐκολα καὶ γρήγορα δὲν γένεται, τάχα φτάνει; Ὁχι καὶ πάλε ὄχι. Χρειάζεται ἡ μέθοδος, χρειάζεται ὁ δάσκαλος καὶ τὸ ὕλκιο...

Τὸ πρόγραμμα τοῦ κ. Παλαμά τὸ θαυμάσαμε, γιὰτὶ σὲ κάπια σημεῖα φαίνεται νεωτεριστικὸ. Αὐριο μπορεῖ νὰ φανῇ καὶ αὐτὸ ἀρπαχμένο ἀπὸ τὴν πρόληψη, μὰ σήμερα εἶναι νεωτεριστικὸ τέτλια ἔχει

μας, κυρὰ Στάθαινα, ἓνα τραπέζακι καὶ καρέκλες θὰ φᾶμ' ἐδῶ καὶ ἀπόψε...

Δὲ σοῦ τῶπα, παντρεμένη, στὸ γιὰλὸ μὴν κατεβῆς; Ὁ γιὰλὸς κάνει φουρτούνες καὶ σὲ παίρνει νὰ χαθῇς!

Ἀκουγότανε τώρα πᾶ σιμὰ τὸ μερακλίδικο τραγοῦδι καὶ σὲ κάθε του στροφὴ μιὰ χοντρή φωνή, σὰ γρύξιμο μπασαβιόλας, ἔβγαζε τᾶχτι τῆς μ' ἓνα βαρὺ—ἄχ! πουλάκι μου!...

— Ἐρεῖς ποιὸς εἶναι, καλέ; οἱ δικοὶ μας εἶναι μὲ τὴ βάρκα τοῦ Ἀράπη... Δὲν ἀκούς τὴ φωνὰρα τοῦ Κώστα; τραγουδαῖ ὁ Θόδωρος καὶ ὁ Κώστας ξεθυμαίνει μὲ τὸ ἄχ!

— Ὁρεῖν ποῦχανε γιὰ γλέντι, μὲ τίς ἱστορίες ποὺ πάθαμε! Νὰ σοῦ πῶ, παιδί μου, σὰν εἶναι μεθυσμένοι θὰ φύγω!... Μωρὲ γαῖδουριά!

— Γιάννη, οὐ! Ποῦ βρίσκεσαι μωρὲ Γιάννη!

Φώναξ' ὁ Κώστας, κάνοντας τὴ φωνὴ τῆς Στάθαινας, καὶ ὁ Γιάννης ἔλασε καὶ ζαλάδες καὶ γκρίνιες, ἀρχίζοντας καὶ αὐτὸς τίς φωνές...

— Ἐδῶ εἴμαστε, ρὲ Κώστα, στὰ βραχάκια... Φέρτ' ἀπὸ δῶ τὴ βάρκα, μωρὲ, ζερεὰ φέρτηνε!

Εἴτανε πλημμυρισμένα, βαθιὰ τὰ νερά, καὶ ἡ βάρκα καμαρωτὴ καμαρωτὴ ζύγωσε στὰ βραχάκια.

ἡ ἱστορία τῆς Παιδαγωγίας. Ὁ κ. Παλαμάς μὲ τὸ πρόγραμμά του ἀγωνίζεται νὰ φωτίσῃ καὶ νὰ μορφώσῃ τὸ νοῦ καὶ νὰ καλλιεργῇ τὸ χαρακτῆρα ρίχνοντας γι' ἄχρηστα καὶ βλαβερὰ κάπια μέσα, κάπια μαθήματα ποὺ βλέπουμε ἀκόμη στὰ συνηθισμένα σχολικὰ προγράμματα. Γι' αὐτὸ εἶπα πὼς σὲ κάπια μέρη φαίνεται νεωτεριστὴς. Μονάχα τοῦτο καλὰ νοήσαμε, πὼς στὸ πρόγραμμά του ὁ κ. Παλαμάς ἔχοντας τὴ σκέψη του ψηλὰ γιὰ τὸ ἀνθρώπινο πλάσμα καὶ θέλοντας νὰ τὸ μορφώσῃ μὲ τίς κοινωνικὲς θεωρίες τοῦ Πλάτωνα, σὰν κάπως νὰ λησμόνησε τὸ προπατορικὸ ἀμάρτημά μας, γιὰτὶ ποθενὰ δὲν βλέπουμε νὰ μᾶς λέγει, πὼς τὸ παιδί πρέπει ν' ἀρχίσῃ τὴν ἐργασίαν ἀπὸ μικρὸ μὲ τὴν ιδέα καὶ μὲ τὸ σκοπὸ πρῶτα νὰ ὠφελήσῃ τὸν ἑαυτὸ του καὶ κατόπιν τὸν ὀλόγουν κόσμον. Τέτιος εἶναι ὁ ποιητὴς δὲν κοιτάζει τὸ σήμερα μὰ τὸ αὐριο. Δὲν κοιτάζει τὸ ἄτομο μὴ πάθῃ, μὰ πὼς θὰ ὠφελήσῃ. Τὰ παιδιά τοῦ λαοῦ, τοῦ φτωχοῦ λαοῦ—γι' αὐτὰ βέβαια μιλοῦμε—πρέπει νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ σκολεῖο μὲ τὴν χρειάζουμένη μόρφωση, τὴν ἠθικοπλαστικὴ, μὰ καὶ μὲ τὸ ψῶμί στὰ χέρι. Σήμερα αὐτὸ λέει ἡ κοινωνία, αὐτὸ θέλει καὶ ζητᾷ ἡ ζωὴ. Σήμερα αὐτὸ πρέπει νὰ γράψῃ καὶ ἡ Παιδαγωγικὴ. Ὁ πατέρας, ποὺ εἶναι ἡ κολώνια κάθε φαμιλιάς, τώρα σήμερα ραγίζεται καὶ σβύνεται πολεμῶντας μὲ τὴν πρόληψη. Τὸ παιδί, ἢ ὁ νέος, τελειώνοντας τὸ λαϊκὸ σκολεῖο πρέπει νὰρθῇ σιγὰ, σιγὰ στὸ πλευρὸ τοῦ πατέρα καὶ νὰ τοῦ δώσῃ ἀνάσασμα, νὰ τοῦ δώσῃ δύναμη. Ὁ χρόνος δὲ νικάει τὴ ζωὴ, δὲν κυριεύει τὸ πνεῦμα. Ἡ δυστυχία, ἡ φτώχεια, ἡ ἀκαματοσύνη κακομοιράζει τοὺς Λαούς, τοὺς ἀγριεύει, τοὺς διαφθείρει καὶ τοὺς παρακμάζει...

Τὰ βιβλία γιὰ τὰ παιδιά, ποὺ μᾶς λέει στὴν προκήρυξή του ὁ σεβαστὸς μας φίλος κ. Φωτιάδης, πρέπει καὶ εἶναι ὥρα νὰ φτιαστοῦν, γιὰτὶ καθὼς λέει ὁ κ. Παλαμάς θὰ γενοῦν τουλάχιστο σκαλοπάτια, τὰ τωρινὰ βιβλία μας, σὲ κεῖνα τὰ ἐπίσημα ποὺ ἀνγνωρίζει ἡ Κυβέρνηση. Τώρα ἂν τὰ πρῶτα βιβλία ποὺ θὰ γραφοῦν θὰ εἶναι τὰ τέλεια καὶ τὰ πρεπούμενα, εἶναι μεγάλον ζήτημα. Ἐχὼ ἀκόμα καὶ τὴν πεποίθησιν, ποὺ κανεῖς, ὅσο σοφὸς καὶ τρανὸς κι ἂν εἶναι, δὲ θὰ μπορέσῃ μιὰ τέτοια δουλειὰ νὰ καταφέρῃ μὲ τελικὸ σκοπὸ. Ὁ χρόνος θὰ φτιάσῃ τὸ τέλειον καὶ τῶν πολλῶν ἡ ἐργασία, γιὰτὶ αὐτὸν ποὺ θάκανε τὸ θάμα, αὐτὸν τὸν Ἐναν δὲν τὸν βλέπω ἀκόμα. Μονάχα τοῦτο ἐλπίζω νὰ διῶ, μονάχα γιὰ

Τὰ παιδιά πεταχτήκαν ὅζω σβέλτα καὶ καληπερίσανε τὴ Σεβαστὴ πρόσχαρα, μά... βαρυσυννεφιά τὰ πλάκωσε!

— Τί γενήκατε τέτοια ὥρα, πὼς ἀργήσατε... μπορούσαμε νὰ πεθάνουμε χωρὶς νὰ πάρετε χαμπάρι... μωρὲ διάκριση!

— Ἀπόψε δειπνήσαμε στοῦ γικτροῦ, θείσσα· εἶχ' ἓνα κέφι ἀπὸ τὰ σπᾶνια. λιγωθήκαμε στὰ γέλοια!

— Χαρὰ στὴν ὄρεξη!

— Εἶχε στὸ τραπέζι τὴ σπιτονοικοκυρά του μὲ τὴν κόρη τῆς, μιὰ νοστιμούλα, ξέρεῖς. — Τὴ μάνα ἔβγαλε κυρία Τερέμ τεμετέμ καὶ τὴν κόρη δεσποινίθρα Πιρτσινέλλα!

— Οὐφ! ἀηδίες! Ἐγὼ εἶχα δῶ συφορές καὶ σεῖς εἶχατε κέφι γιὰ ξεφαντώματα καὶ κωμωδίες...

— Μὰ τί κακὸ πάθατε, ἀδερφέ, τί κιαμέτι, μπᾶς καὶ κατεθήκα ε πάλε ἀπ' τὸ βουνὸ τὰ τσακάλια;

— Ἀπὸ τρεῖς καὶ ἔχανα τὸ Γιάννη μου!

— Τί λές, θείσσα!

— Ὄχι! δὲ βαρυνεῖσαι, ἀδερφέ, μιὰ ζαλάδα δυνατὴ μοῦρθε καὶ λιγοθύμησα, φαίνεται... Νά! τοῦτο εἴταν ὅλο!